Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 198 (11396) 1980 чылдың август 26, вторник | 1925 чылда үнделип эдилеттингеш | Өртээ 2 көп.

КАЗАХ ССР—60 ХАРЛААН

СЭКП Төп Комитединде

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң ВСАП ТК-ның Бирги секретары И. Кадар, ЧКП ТК-ның Чиңгине секретары, ЧССР-ниң Президентизи Г. Гусак, ПКАП ТК-ның Бирги секретары Э. Герек, РКП-ниң Чиңгине секретары, РСР-ниң Президентизи Н. Чаушеску, БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-нуң Күрүне чөвүлелиниң Даргазы Т. Живков, ГСЧП ТК-ның Чиңгине секретары, ГДР-ниң Күрүне чөвүлелиниң Даргазы Э. Хонеккер, ЛУРП ТК-ның Чиңгине секретары, ЛУДР-ниң премьер-министри К. Фомбихан, МАРИ ТК-ның Бирги секретары, МАР-ның Улустуң Улуг Хуралының Президиумунуң Даргазы Ю. Щеденбал оларның-биле 1980 чылдың июль—августа Крымга ужуражышкынналарының түңнелдерин көргеш, СЭКП Төп Комитеди социалистиг күрүнелернин хөделиишкинин ханыладырыгга ол ужуражышкынналарның ужур-дузалыын бедин-биле үнелеп, эш Л. И. Брежневтин чоруткан ажылын бүрүнү-биле түүлдүг деп көрген.

Бо чылдың июльдин эгезинде дээди деннелге Москвага болган совет-вьетнам чугаалажышкыннар-биле кады 1980 чылдың Крым ужуражышкынары социалистиг дем каттыштырылгазын бижиглаарының херээнге чаа улуг үе-чада болу берген.

Акы-дунмалышкы социалистиг чурттар-биле ССРЭ-ниң ийи талалыг харылзааларының байдалын болгаш оларны калбартып хөгжүрүнүң перспективаларын Крым ужуражышкынарының чоруп турарының үезинде тодаргай чугаалашкан. Социалистиг күрүнелерниң кайы-кайызынга ажыктыг дең эргелиг экономиктиг кады ажылдажылгазын улам ынай калбартып талазы-биле дыка улуг базымнарны келир чылдарда бүдүрүлөрүн телевидээн. Оон-биле кадыы улуг ажыл-агыйлы харылзааларның ажыктыг болган турарынче, дугуржуттунган үр хуусаалыг программаларга үндезилөөш, бүдүрүлгени специализастаарының болгаш кооперастаарының ролүн бедидеринче онза кичээнгейни салыр. Ол харылзаалар национал экономикаларны хөгжүдеринге дөгүм болуп, чоннуң чаагай байдалын көдүреринге, социалистиг болгаш коммунистиг тургузуушкуннуң сорулгаларын шиитпирлээрине идиг бээр.

Улустар аразында күш-ажылдың социалистиг хуваалдазын сайзырангайжыдары болгаш ханыладыры, экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелиниң эрге-хемчээлдеринге таарыштыр социалистиг экономиктиг интеграциаже углашыышкынны чайгылыш чок чорудары, бот-боттары-биле харылзааларны көвүдирип — социалистиг күрүнелерниң социал-экономиктиг хөгжүлдезинге чаа-чаа бедиктерже шыычы маршрут-тур.

1980 чылдың Крым ужуражышкынары Варшава Договорунуң Политиктиг консультативтиг комитединиң моөө мурнунда польша пайсылаага болган чөвүлел хуралы шыкаш, социализм чурттары боттарының даштыкы политиказынга тайбынны камгалап артырарының болгаш быжыглаарының эрге-ажыктарын, бүгү улустарның хостуг болгаш хамаарышпас хөгжүр эргелерин хамыктан белик тургузуп турарын шыңгыы бадыткаан.

Дүшкүүрлүг чоруктуң чавырлыышкынын бурунгаарладыр, анаа чаа күштүг бээр бөө-чепсектин эңдере бүдүрериндеи чепсегленишкинин дүжүреринче боттуг аргилдеин хандырар, туруп турар чорудээлиг байдалдарны политика талазы-биле таарыштыр чоптуг шиитпирлээрин чедип алыр — шиитпирлээринче социалистиг дем каттыштырылга чурттарының даштыкы политиказы угланган кол сорулгалар ол-дур.

Делегей байдалы нарын болуп артпышаан. Оон чылдагааннары — шериг күштериниң барык-ла дең кылдыр тургустунуп келген байдалын үрээрин, социалистиг дем каттыштырылга чурттарындан артык күштерлиг болуруп, боттарынга хандырып алырын бодап алган АКШ-ның болгаш НАТО-нуң өске-даа чурттарының үүлгедишкиннери-дир. Империалистерниң болгаш боттарының улуг күрүнезирек шовинистиг додалдарын боттандырып алырының нүүрүнде делегейниң дүшкүүрлүг чоруун улам ынай чидирлендирериче угланышкынын салып турар пекинчи тергиндекспектерниң демнежилгези делегей харылзааларына ёражок салдарын чедирип турар.

Социалистиг чурттар болза, ынзы-бүрү социал системаларга хамаарышкан күрүнелернин аразында политиктиг чугаалажышкынынарны уламчылаары болгаш ханыладыры дээш туржуп турар. Олар ындыг чугаалажышкынынар тодаргай ажыл-ишчи будуштуг болуп, амгы үеним делегей амыдыралының кол-кол айтырыгларын хаара тутқан турары дээш туржуп тураралар. Чугаалажышкынар столунга таарыштыр шиитпирлээрине социалистиг чурттарның белең эвес болгу деги ындыг айтырыглар Европада, Азияда, делегейниң өске-даа ниптеринде чог.

Бистин хүннеривистин кол айтырыы — чепсегленишкинни дүжүреринин айтырының база социалистиг чурттар ынчалдыр көрүп турар.

Бөө-чепсектерни эңдере бүдүрер чорукту болдурбас арга-лыг. Европага ортумак ыракшылдың ракета-ядролуг чепсээнин талазы-биле чугаалажышкынарны мурнуу өдүрүүнүн америк ядролуг чепсектери-биле чарылбас холбаалыг кылдыр саат чок эргелээрин сананнаан. Совет Эвилели эгелекчи улуг сананы ундүргени билдингир болгай. Төп Европага чепсектиг күштерни болгаш

СОҢГУКЧУЛАРНЫҢ ЧАГЫГЛАРЫ

Республиканың улус депутаттарының Советтери соңгукчулар чагыгларының күүселдезинче чогуур кичээнгейни салып турар. Бо херектиң онза ужур-дузалыын демдеглевишаан, эш Л. И. Брежиев «Чагыгларда күш-ажыл кижилериниң бодунуң күүвезинин дугайында, ниитилелдиң эргеажыктарының дугайында сагыш салыышкыны илергейлеттингеп. Бис улустуң инициативазының ол чыындыларын чидирер эргевис «бок» деп чугаалаан.

Соңгукчуларның чагыгларыбиле ажылда чамдык эки дуржулга чыдыынган болгаш чагыгларны тургузарының болгаш хүлээп алырының, оларны түнеэонинн болгаш күүселдезин организастаарының чогуур чүрүмү тургустунган. Оларга үндезилээш, ССРЭ-ниң Дээди Соведининң ошгу чыыжыпга, РСФСР-ниң Дээди Соведининң тоску чыыжыпга, Тыва АССР-ниң Дээди Соведининң дөртку чыыжыпга, чер-чер Советтериниң он чедиги чыыжыпга соңгулдалар кампаниязының үелериңде депутаттарга кандидаттарга кирген чагыглардан 2136 чагыгны күүседири-биле хүлээп алган. Ол чагыглар эрге-чагырга органнарының ажыл-чорудулгазын экижидеринге, чоннуң культура-амыдырал, садыг болгаш медицина хандырылгазын экижидеринге, ажыл-агый чорудулгазын эргелеп башкарарынга болгаш өске-даа чүгула айтырыгларга хамааржып турар.

ССРЭ-ниң, РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң Дээди Советтериниң депутаттарынга берген чагыгларны республиканың Дээди Соведининң Президиумуу түнеп кылган. Ол талазы-биле хемчеглер ажылдап кылгаш, оларны боттандырары-биле Министрлер Чөвүлелинге шилчидип бергей. Ол хемчеглерни ажылдап кылган соонда, чагыгларны күүседир ужурлуг министерстволарга, эргелелдерге болгаш ведомстволарга, крайкүүскомнарга болгаш депутаттарга оларны чедирген. Чер-чер Советтериниң депутаттарынга кирген чагыгларны оларның күүскомнары чогуур үезинде түнеп кылган болгаш оларны күүседир талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылган. Ол ажылдарга доктаамал комиссияларны, килдистерни, эргелелдерни, түскай комиссияларны киришкен.

Соңгу үеде планнарны кылып турар, чагыглар күүселдезинге акша болгаш материалдыг курлавырларны тывариче, түс черниң бар аргаларын долу ажыглаарынче Советтер улуг кичээнгей салып турар. Хой-хой чагыгларны экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң планнарын тургузарда, будурулгелериниң болгаш организацияларының санхөө-будурулге планнарын кылырда барымдаалап турар апарган. Онгу беш чылдың дерт чылдарында чагыглар күүседиринге республика бюджединиден 6 миллион рубльди, 1979 чылда 1 миллион 646 мун рубльди киирген. Чер-чер Советтери бюджединиң орулгалыг кезээп ажыр күүсеткенинден 1 миллион ажыг рубльди киирген. Ындыг хөрөнгилер-биле Тожу районда спорт залын тутткан, ясписадты алгытткан, райэмнелегенниң, Тоора-Хем школазының, музыка школазының капитал сепгелгелерни кылган.

Чагыглар күүселдезиниң талазы-биле хемчеглерни ажылдап кылыры болгаш бадылаары улуг ажылдың үүлге эгези. Оларның күүселдези Советтериниң организакчы ажылындан, министерстволарның, ведомстволарның болгаш будурулгелериниң, организацияларның ажыл-чорудулгазындан хамааржыр. Бо талазы-биле республиканың Советтериниң ап чоруткан хемчеглериниң түнелинде соңгукчуларның бүгү Советтериниң депутаттарынга киирген 1838 чагыгларының күүселдези хандыртынган.

Соңгукчуларның чагыгларын ёзугаар сөөлгү чылдарда будурулге болгаш культура-амыдыралдың элээп хөй объектилери туттунган. Оларның аразында Кызыл-Мажалыктың эът комбинады, Эрзин районнуң «Мөрен», Ленин аттыг, Кызыл районнуң «Шамбалыг» совхозтарында Культура бажыңнары, Тоора-Хемде аалчылар бажыны болгаш дизельлиг электростанция ажыглалда киргилээн. Кызыл—Абакан оруунда 53,8 км оюп эртер орук. Баян-Кол суурже электри шугуму, Барыын-Хемчик районга чедир радиорелей шугуму кылдынган. 120 чурттала бажыңнары, 20 ажыг школалар болгаш интернаттар туттунган.

Күүселдени хынап тур бис

Чер-чер Советтериниң күүскомнары чагыглар күүселдезинге чемелде акшаларны болгаш материалдарны дилеп тып турар. Ол курлавыларбиле Бии-Хем районда «Өөк», «Кызыл Тараачын» совхозтарда культура бажыңнарын, Өөк суурда школаны, Хут, Шивилиг суурларда уруглар садтарын, Туранда 100 олуттуг столованыы, райэмнелегенниң бөжүлга салбырын болгаш өске-даа тудугларны кылып, анаа 4 миллион ажыг рубльди чарыгдаан. Республиканың будурулгелериниң болгаш организацияларының хөрөнгилериниң чагагайжыдылгага 1979 чылда 3 миллион хире рубльди чарыгдаан.

Чагырларның күүсеттинген турарының чугула негелдерининң бирээзи болза, оларның күүселдезин организастаары болгаш контрольдаары болур. Оны боттандырары-биле Тыва АССР-ниң Дээди Соведининң Президиумуу Бии-Хем райкүүскомнуң, харылзааның будурулге-техниктиг эргелелиниң, Тыва электри четкилериниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң илеткелдерин дыннаан. Республиканың Министрлер Чөвүлели чагыглар күүселдезининң түнелдерин чылда ийи катап үндүрүп турар. Чагырларның күүселдезинин чорун турарын чер-чер Советтериниң сессияларынга, күүскомнар хуралдарынга, ажылчы чоннар хуралдарынга доктаамал чугаалажып турар үжүрлуг. Сөөлгү ийи чылда бо айтырыгны Советтериниң сессияларынга 138 удаа чугаалашкан.

Министерстволарның, эргелелдерниң болгаш ведомстволарның, Советтериниң килдистериниң, эргелелдериниң болгаш будурулгелерниң, организацияларның чагыглар күүселдезинин талазы-биле ажылын докмаамал комиссиялар, депутаттар бөлүктери контрольдаар. Оон бир эки чижээ болза, Каа-Хем районнуң Көк-Хаак суурунда депутаттар бөлүүнүң партизаннарга тураскаалды, чунар-бажыңны болгаш Культура бажыңының чанында садчыгашты тургузарын чедип алганы болур.

Соңгукчуларының берген чагыгларының күүселдезин депутат боду база чедип алыр хүлээлгелиг. Оларның аргалары хөй янзы. Депутаттың эрге-хүлээлгелеринин дугайында хоойлуда депутат «чагыглар күүселдезинче чоннуң организастаарынга киржир болгаш оларны будурулгелерниң, албан черлериниң болгаш организацияларның күүседип турарын контрольдаар» деп айтыткан. Шынап-ла чамдык чагыглар чүрттакчы чоннуң киржилгези-биле күүсеттинер. Ынчангаш депутат инициатива көдүрүп, ажыл-херекче соңгукчуларын организастаар апаар.

Бо талазы-биле Сарыг-Сеп көдээ Советтиң депутады М. Нова көскү ажылды кылып, уругларга чүнгүү кылырын, округунда чамдык квартираларны септээрин организастаан. Ол-ла Советтиң депутады П. Маслова колонкалыг кудукту кылдырткан. Мындыг чижектерни хөйну көргүзүп болур. Бо дээрге соңгукчуларның сеткилии дүвүредип турар хөй айтырыгларны депутаттарның биллилиг болгаш шалыпкын шиитпирлеп турарын көргүзүп турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге 1979 чылда, РСФСР-ниң, Тыва АССР-ниң Дээди Советтеринге болгаш чер-чер Советтеринге 1980 чылда болган сонгулдаларда депутаттарга берген чагыглары экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң планнарында киирген, а планда кирбейн барганнарын он бирги беш чыл планнарынга киирери чүгула. Планнарда кирген чагыгларны боттандырарынга немелде азы каттыштырган акша-хөрөнгилерни Советтер, министерстволар, ведомстволар, будурулгелер болгаш организациялар тывар апаар. Оон ангыла 1980 чылдың планнарында Кызыл ЦЭС-тиң дөртку эдлүзээп чылдыгга четкилери-биле кады, Кызыл — Шушенское электри шугумун 109 км-ни ажыглалга киирбишаан, Чадаана — Хандагайты, Балгазын — Бүрен—Бай-Хаак электри шугумнарын болгаш өскелерин-даа тудуп үргүлчүлээринге 7,7 миллион рубльди берген. Оларны шингээдип алыры база эргежок чугула.

Бүгү Советтериниң депутаттарынга соңгукчуларның берген чагыгларының, чедишкининиг күүсеттинери, бирги эдлүгерде, Советтериниң ажылагый чорудулгазын удуртуп турарының деннелиниден, организас-массалыг ажылын күштелдиргенинден болгаш оларның доктаамал комиссиялар, депутаттар бөлүктери болгаш түс-түс депутаттар-биле үреттүнелдиг ажылындан хамааржыр. Моон ужурунда республиканың улус депутаттарының бүгү Советтери соңгукчуларның чагыгларының күүселдезин доктаамал кичээнгейге тургускаш, анаа контрольду дээштиг чорудары негеттинип турар.

К. ДАНЗЫН-ООЛ.
Тыва АССР-ниң Дээди Соведининң Президиумунуң инструктору.

КАЗАХ ССР—60 ХАРЛААН

Алма-Ата — Совет Казахстанның найысылалы бо хоорай чүгле бистиң чуртувуста эвес, делегейде эң чараш дээш хоорайларның бирээзи.

ЧУРУКТА: Алма-Атала чаа кылдынган шөлдерниң бирээзиниң ниити хевири.

Казахстанның нүр чер совхозтарын көдээ ажыл-агыйның күчүлүг техниказыбиле күрүне хандырган. Механизаторнуң туснай эртеми ында кол болгаш эң-не хүндүлүг профессия боон турар. Боровский районда «Харьковский» совхозтуң мурнакчы ажылчыны, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреады, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады Камшат Доненбаева бүгү чуртта сурагжаан. Оң үлегерин ёзугаар республикада муң-муң херээженнер трактерларны башкарып турар. Камшат-биле кады Косолаповтарның ег-бүлезининң хөй нежигүннери совхозтуң делгем шөлүнде ажылдап турар.

ЧУРУКТА: К. Донебаева (ортузунда) Косолаповтар-биле кады.

В. ДАВЫДОВТУҢ фотолары.

УКСААЖЫДЫЛГА — ЧУГУЛА АЙТЫРЫГ

Ниитиниң малынга уксаажыдылга айтырыгын шын шиитпирлеп албас болза, кандыг-даа чүзүл малдан хөй продуктуну алыры болдунмас дээрзи билдингир. Харын моон ужурунда Улуг-Хем районнуң Хендерге көдээ Соведи бо айтырыгже кичээнгей салып, чоокта чаа болуп эрткен эдлүгерлиг үшкү сессиязынга Жданов аттыг совхозта малдың уксаажыдылгазының байдалын чугаалашкаш, ханы сайгарып көргени таварылга эвес. Бо талазы-биле илеткелди совхозтуң селекционер-зоотехниги С.-М. Ховалыг кылган.

Илеткелден алгаш көөрге, совхоз онгу беш чылдың доозукчу чылының биргн чартыын эки түнелдерлиг доозуп турар. Күрүнеге эът садарының планын 129,8 хуу, дүктүүн—228 хуу, сүт садарының 5 катаптан ажыг кылдыр күүсеткен. Үстүнде сан-чурагайларны барымдаалаар чүве болза, малдың продуктулуг чоруу бедик ышкаш көстүп турар. Херек кырында байдалды хандыр аналитеп көөрге, ол мырыңай сыр оске.

Малдың чаш төлүн алыры, немелде дензии, бир баш хой, өшкүге онаштыр кыргып ап турар дүк чылдың-на чавыс хевээр болуп артпышаан. Планда көрдүнгенинден биргн чартык чылда 2 мун хураганы, 50 бызааны болгаш 141 тонна немелде дензинн совхоз чедир албаан. Бир хойга онаштыр 2,5 кг дүк кыргып апыр тургаш, 2,1 кг дүк алган. 1979 чылдың бо үезин-биле денизээрге, шээр малдың баш саны 2300 башка кудулаан.

Малдың уксаажыдылгазын доктаамал экижидип, зооветхемчеглерни болур-чогуурубиле боттандырып келген болза, совхозтуң экономиказын быжыглаарынга олар улуг рольдуг болган турар ийик дээрзин тайылбырлаан-даа хереэ чок. Ынчанган хөрүн малдарының уксаажыдылгазын экижидер ажылдың чорувайн турарын көдээ Советтиң депутаттары болгаш активчилери чидии-биле шүгүмчүлээн. Зоотехниктиг хемчеглериң эң-не бодүүжу болур ажылдар—малдарны назынының, эр, кызының, ой-чүзүмүнүн айгы-биле, хойларны дүгүнүн шынарының айгы-биле үзери безин зоотехниктиг иегелделерге дүүштүр ам-даа чоруттунмаан.

Уксаажыдылгага кол чүүл болур малды тарын боозадыры багай организастаттынып келген. Эрткен күзүн Ак-Тал салбырының хойларын шынары багай үре-биле тараанындан, чогуур хуусаазында (январь-февральда оолдавар турган) оолдавааи. Харын-даа хыналдага салган кошкарлар коданнарга турганындан март-апрель айларда эвээш санныг хураган алдынган. Бо чылын инекти тарын боозадыры база орайтаан. Амга чедир ниитизи-биле 210 инек эдергилгече кирген, оларның иштинден тарын боозатканы чүгле 88 баш. Амгы үеде инектерин тарын боозадырын шүүт соксап каан.

Совхозта өшкү малдың баш саны өзүп турар. Ынчалзада оларның продуктулуг чоруу кончуг чавыс. Чыл бүрүде бир баш өшкүге онаштыр кыргып ап турар дүк 110 гр. хире болуп турар. Ынчаарга Жданов аттыг совхозтуң кожалары «Күш-ажылдың хостуу», «Улуг-Хая» база «Найырал» совхозтар ангоө уксаалыг өшкүлерни өстүрүп алгаш, оларның баш санынга онаштыр 800—1200 грамм дүктүг, чус башка онаштыр 100—114 баш анайны ап турар. Ол ажыл-агыйлардан ангор өшкүлерден орнап, садын алгаш, маңаа чүге өстүрүп болбазыл.

Совхоз мал ажылының специалистери-биле салбыр зотелекчилериндеп зоотехниктер, мал эмчилерине чедир эки хандыртынган. Ынчалзажок уксаажыдылга ажылын мынчаар четпес чорудуп турар чорук орта таарышпас дээрзин санал бергеннер шыгыны демдеглээн. Четчир санныг специалистерлиг болганда совхоз үстүкү органнарның айтышкынын маңап орбайн, уксаажыдылга ажылын планнап тургускаш, дарый экижидери чүгула. Моңу шиитпирлээнрине кол рольду кол зоотехник биле селекционер зоотехник ойнаар үжүрлуг дээрзин сессия демдеглээн.

Сессияга санал берген депутаттар болгаш активчилер ажыл-агыйда уксаажыдылга ажылының багай тургустунганы дээш мал ажылының специалистерин болгаш бригадирлерин адап тургаш, чидии-биле шүгүмчүлээн. Бо ажылда четпестерни чайладыр болгаш оларны дарый экижидер талазы-биле хемчеглерни айтып турар шиитпирлеп сессия хүлээп алгаш, оларның күүселдезин үргүлчү хынаар болгаш Советтиң сессиязынга аза күүском хуралынга дыннаар кылдыр доктаткан.

Д. ШУЛУУ,
Жданов аттыг совхозта экономист.

Хандырылгаңар кандыгыл?

«СЕТКИЛИВИС ӨӨРТҮ»

Тожу районнуң Ий суурда аъш-чем магазинни каш чылдар мурнунда садыгжылар кызырынмас, өре-самчыгдал бо-ла болу бээр магазин турган чүве. Ынчан ажылдап турган садыгжылар дугайында хомудалдар-даа үзүлбес чыгыы турган.

Тожу райпозунуң баштаар чери бистиң суурувустуң ол магазининиң эргелекчизинге «Тоора-Хем» совхозтуң төвүнде аъш-чем магазинниңге садыгжылап ажылдап турган аныяк уруг Анна Бараанны томуйлаан. А Бараан боду 1977 чылда Кызылда садып-кооперативтер училищезин доозскаш, төрээн сууру Адыр-Кежиге садыгжылап ажылдап тургаңы ол. Аңаа барык үш чыл чедир ажылдап келгеш ажылынга кызымаан көргүскен.

Ий суурнуң аъш-чем магазинниңге ажылдап чедип келгеш, оон ажылын аныяк садыгжы ылап-ла сегиткен. Райпо складында бар-ла аъш-чем аймаан ол магазинге эккеп, чоннуң хереглелдерин эки хандырып турар. Магазинниң ажылдаар шагын шыңгыы сагып турар, садып алыкчыларга эвилен-ээлдек.

Бистиң бо магазинивиске мурнунда эдлүгерге үр туруп, хөй үе-шактың кижилер чидирер турган болза, ам чүрттакчы чон ыңдыг байдалды шуут үттупкан деп чугаалаар херек. Аныяк садыгжывыс магазинге ажылдап келгеш, бистиң сагыш-сеткиливисти өөртүп, чоннуңга толептиг бараан болуп турар.

Д. АИР-САНАА.

«ХООЧУН КОКТУГ»

Кызылдың аъш-чем садыгларының эң-не көрүштүг дээни, садыг ажылының хоочуну Вера Кондратьевна Кобылинскаяның удурткаңы дугаары 46 аъш-чем магазининиң иштинге кире бээрге, артында-да чыыртыкалаш кылынган ышкаш болур. Чүге дээрге магазининиң ишти кезээде-ле арыг-сеглиг, ында аъш-чем бараанналарының делгелеген кончуг эки, чүрүм-чыскаалдыг. Ол ышкаш ында ажылдап турар садыгжыларын садыг алыкчыларга эвилен-ээлдээ, сагыш човаңгыры эң-не кескү.

Үк магазининиң садыгжылары онгу беш чылдың соңгу чылының планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседир сорулга салып алган ажылдап турар. Ынчангаш эрткен чеди айларның планнарын үргүлчү ажыр күүсединп келген. Дулгалал-самчыгдал болгаш совет садыгның түскай доктааттынган корум-чүрүмүн хажыдар чорук бо магазинде болбайн турар. Чүге дээрге үк магазининиң эргелекчизи Кобылинская Вера Кондратьевна коллективтин кежигүн бүрүзү-биле эң-не биллиглиг ажылдап турарынган ол көл хамаарылгалыг дизе чаштырыг болбас. Садыгжылар Валентина Епграфова, Зоя Оюп, сандалакчылар Нина Матвеева, Любовь Андреева база ажылчын — пенсионер Евдокия Андреева олар хамаарышкан ажылдарынга эң-не чүткүлдүг, кызымак.

Үк магазин эрткен июль айга бараан садырлагазының планын 120 хуу күүсеткен. Магазинниң коллективи удавас болур СЭКП-ниң XXVI съездизинге чедишкининиерлиг ужуражыры дээш улам соруктуг ажылдап турар.

В. К. Кобылинскаяның ажылы болза, турүүлгалыг улурткаңы бо магазинниң эки хоочун садыгжы ажыл-херектиң шын башкарып билирин көргүскүшаан, тыва улустуң «Хоочун коктуг» деп үлегер чечен сөлун ылап бадыткап турар.

Х. ОНДАР.

УЕНИ МУРНААН

Сүт комбинадының коллективи доозукчу чылдың планныг онаалдаларын айлар зайы-биле чедишкинниг күүседип келген. Комбинат ниитизи-биле эрткей чеди айларда бараанның продукциязын сайгарарының планын 104,3 хуу, ниити продукциязыны бүдүрерии 105,1 хуу күүсеткен. Комбинаттың будурулгелера СЭКП-ниң XXVI съездизинге төлептиг ужуражыр дээш социалистиг чарышка идепкейлиг киришпишаан, планныг онаалдаларын, социалистиг хүлээлгелерин ажыр күүседип, эки көргүзүглерни чедип ап турар.

Шагаан-Арыгның саржат заводу планнан ажыр ниити продукциязын будурерии 14 мун рубльге, продукциязыны сайгарарын 17 мун рубльге кылган. База сүт аймаанын продуктуларын планнаттынганындан 3 тоннага хөйнү будурген.

Чаданаанын сүт заводунуң коллективи июльда оңза чедишкинниг ажылдаан. Ол продукция сайгарарының планын 117,8 хуу, ниити продукция будурерии 103,6 хуу күүсеткен. Чылдың эгезинден тура эрткен чеди айларда ында планнан ажыр ниити продукциязыны 52 мун рубльге будүрген болгаш бараанныг продукциязыны 21 мун рубльге сайгарган. Саржагны 5 тоннаны, чалак сүт аймаанын кылыгларын 175 тоннаны планнан ажыр кылып будурген.

Кызылдың сүт заводу—комбинаттың эң улуг будурулгези. Заводтуң коллективи беш чылдың планныг онаалдаларын күүседир дээш социалистиг чарышты баштавышаан, бодунуң төлептиг улуг-хуузун киирип турар. Эрткен чеди айларның планындан ажыр завод ниити продукциязыны 91 мун рубльге будүрген болгаш 96 мун рубльге бараанныг продукциязыны сайгарган. Продукциязы хевирлериниң айгыбиле алыр болза планныг онаалда база ажыр күүсеттинген. Заводтуң коллективи планда көрдүнгенинден ажыр 21 тонна саржагны, 550 тонна чалак сүт аймаанын продукцияларын берген.

Кызылдың сүт заводунда цехтер аразында чарышка М. М. Зимниковаңың удурткаңы саржат кылыр цехтиң коллективи биргн черни алган. Г. Ф. Фатенконуң удурткаңы диета цегп база доктаамал бедик көргүзүглерлиг болуп, эки ажылдап турар.

Сүт комбинадының коллективи чедишкинниерге оожургавайн, улам сорук киргеп, каш дакпыр күжениишкинниг ажылдап турар. Оон сорулгазы— онгу беш чылды чедишкинниг дооспушаан, СЭКП-ниң XXVI съездизинге төлептиг ужуражыры. Ынчангаш коллектив бодунуң арга-курлавырларын санап көргеш, беш чылда Улуг Октябрьның байырлалынга үткүштүр күүсеткеш, чыл тоңчузүнге чедир арткан үеде планнан ажыр 1 миллион рубльдин продукциязын будүрерии шиитпирлээн. 1981 чылдың ийи айының планнн февраль 23-ке чедир күүседир деп хүлээлгени база алган.

А. КУРАГИНА,
сүт комбинадында килдис эргелекчизи.

СОВЕТ ТЕХНОЛОГИЯ БҮГҮ ДИПТЕРДЕ

Барыын чүк-биле бараан солчулгазы чүгле ССРЭ-те ажыктыг деп санаар болза, чүвенин шынынга удурланышкак апаар. Америк солун «Чикаго трибюнга» чоокта чаа көстүп келген ышкаш ындыг чүүлдер турбаан болза, ону сагындырган-даа хереэ чок турган ийик. Боттуг чорудулгаларының чажыртынын алгаш, ол солун орустар-биле садыглажыры, ылангыя лицензиялар садып алыры, коммуг берге болуп турар деп бижээн.

Ол шынап-ла ындыг бе? Делегейде үлетпүр продукциязының бештик бир кезиин будурүп үндүрүп турар болгаш эртемде база техниканда чедишкининерни калбак хүлээп көрүүшкүнү алган индустриалдыг кедергей улуг чурт—Совет Эвилелдиинн экономиктиг болгаш эртем-техниктиг күчүзүнге чигзинери бети дээргеле ак сеткилиг эвес чорук-тур. Ам ССРЭ-нин бодунуң күжү-биле тургузып шылаваазы ындыг кылыг азы технология чок.

Амгы үениң технологиязын садып алыр сорулга-биле дашткы садып алыкчылар ССРЭ-деп улам-на улаа-лараа айтырып турар. Ынчаарга ында элдептиг чүве чок. Совет эртем болгаш техника делегейниң эң эки чедишкининериниң деннелинге дүгжүп, чамдык талаларга харын-даа оңу ажыл эртип турары чигзинииг чок деп, КНО-нуң секретарнадының эртем болгаш техника талазы-биле директору профессор К. Стандке (ГФР) санаап турар.

Каннаашкын техниказы, синтетиктиг алмаазтарны белеткээри, электромагниттиг черге металлдар кудары болгаш өске-даа хөй ындыг чугула талаларга ССРЭ ам Барыын чүктүң мурнунда чоруп турар деп, америк сеткүүл «Форин полиси» демдеглээн. «Кайзер алюминиум», «Дюпон», «Джой мэнюфэкчуринг», «Максуэл лаборатории», «Роллс-Ройс», «Бритиш стил», «Зальцгиттер», «Мицубиси» деэп мшкаш ындыг компанияларга болгаш хөй-хөй өске-даа Барыын чүк компанияларынга патентилерни база технологияны Совет Эвилели садып турар.

Совет Эвилели чогум-на эртем-техниктиг биллиглерни канчаар-даа ажок улуг арсеналы бар болуп турары-биле, технологиязы-биле, делегей садыглажылгазынга бедик атаалдарлы-биле Америкаяын ажыл-херекчи кижилерин хандыкшыдып турар деп, көскү америк үлетпүрүү Сэмюэл Кейен чугаалап турар.

Ол шынап-ла ындыг. Колкол эртемнериниң янзы-бүрү талаларынга совет эртемденериниң 230 ажыг ажыдыышкынары ССРЭ-де дандылаттынган. 750 мун онзагай техниктиг шиитпирлээшкиннерни чогаадылгалар деп хүлээп көрген. Совет чурттуң даштыкка бергени ажыглаттынып турар 20 мун хире патентилер бо чылдың эгезинде санаттынып турган. Оон ангыла 16 мун чогаадылгаларны патент ведомстволарынга көөрү-биле киирген.

Шак ындыг делгем бааза лицензиялар садарынга тускайлаттынган совет даштыкы садыг организациязы «Лицензинторгуун» бодунуң портфелинге 1500 хире янзы-бүрү темаларлыг турарының бодунар аргазын берип турар. Ынчаарга лицензиязын садыглап турар техниктиг шиитпирлээшкинниериң саны дыка көвүдээн болгаш аъш-чем продуктуларын белеткээринин база медицина техниказын будурериниң технологиязындан эгелээш, металлургия чорудулгаларынга болгаш МГД-электростанциялары төлевилеринге чедир—эртеминиң базалар шагын шыңгыы садып турар.

ССРЭ-те ажылдап кылган, хөмүр-даштың чер адазынга газификастаарының технологиязынга лицензияны америк фирма «Техсас ютилитиз» садып алган. Бо технология болбазын болгаш ол адырның талазы-биле совет эртеминиң улуг чедишкининерни тодаргай көргүзүп турар дээрзинге бис шуптувус каттыжын тур бис деп, фирманың президентизи Перри Брятан онзалап демдеглээн.

Далайның магистралдыг нефть-газ дамчыдылгаларын тударда, улуг хемчээлдиг хоолайларны тудуштурулгалыг дузаалаарының технологиязынга лицензияны америк фирма «Дж. Рэй Мак дерхотт» эрткен чылдың эгезинде садып алган. Ол фирманың удуртукчуларының үелеп турарындан алырга, ук технология автоматтыг дузаалаашкынның чанчыл болган аргаларынга бодаарга, улуг артык шынарларлыг болуп турар. Амгы үеде электрилиг дузаалаашкынын Е. О. Патон аттыг институту ол фирманың техниктиг негелделерин ёзугаар баштайгы үлегерин машиназын белеткеп кылырын доозуп турар.

Саткан лицензияларның болгаш оларны садып алган чурттарның дандызын оок ыйкайдаа уламчылап болур ийик. Ол бүгү чүүлдер Барыын чүктө чамдык кижилерни бадыткап турары ышкаш, ССРЭ-же «барыын чүктүң технологиязын тыртып ап турары» ол эвес-тир. Шынап-ла Москва херек кырында барыын чүктүң технологиязындан хамаарылгалыг болуп турар бе деэп «Шпигель» журналдың репортёрларының айтырыгга эң улуг барыын герман компери «Зальцгиттерниң» удуртукчузу Эрист Пипер мынчаар харыылаан: «Технологияның амгы солчулгазы ийи талалга ажыктыг. Бирии турар— мен анаа шуут бүзүрээр мен».

— Совет чогаадылгаларга болгаш технологияга сонуургал чыл келген тудум улам-на өөрүп турар. Ол дугайын лицензиялар садарының темпизиниң чылда оргумаа-биле 30 хуу үлгадып турары-даа чугаалап турар—деп, «Лицензинторгтуң» чиргизе директору В. Куракин ПМА-ның корреспондентизи-биле бесседээнинде чүвелериниз-ле хөй.

Эдуард ПРОХОРЕНКО.
(ПМА).

„Кадык камгалалы-80“

Бүгү-делегейниң «Кадык камгаалы—80» деп делгелгези Москвага бөгүн ажыттынар. Аңаа 20 ажыг чурттарның фирмалары болгаш организациялары киржир. Совет экспонаттар бөлүү делгелгеге эң улуг черлерниң бирээзи болбушаан, 10 муң ажыг дөрбелчин метр шөлдү эзээр. Аңаа барык янзы-бүрү 3000 экспонаттар делгеттинер. ССРЭ-ниң кадык камгалал министри академик Б. В. Петровскиң СЭТА-ның корреспондентизиниң дилээ-биле совет медицина техниказының хөгжүлдезиниң чамдык адырларының болгаш кижиниң кадыын камгалаарынга ооң ролюнуң дугайын чугаалаан. Ол дугайын мооң адаанда кысказы-биле парладывыс.

Совет эмчилер Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың докгаамал сагыш салыышкынының ачызында хөй-хөй үүлдер талазы-биле мурнакчы туруштарны аэлеп турар. Делегейде эмчилерниң барык үштүк бир хуузу бистиң чоннуң кадыының камгалалында ажылдап турар. Ада-чурттуң кадык камгалалының хөгжүлдезин, ылаңгыя сөөлгү чылдарда, профилактиканың, диагностиканың болгаш эмнээриниң чаа-чаа аргалары-биле тодаргайлаттынып турарын демделээр херек. Ооң ужурундан кадык камгалалының бүгү-ле талаларында медицинаның чаа техниказы идепкейлиг ажыглаттынып турар.

«Чоннуң кадык камгалалы улам ыңай экижидер талазыбиле хемчеглер дутайында» СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалында өске-даа улуг сорулгалар-биле чергелештир амгы үениң приборлары болгаш инструменгилерин тургузарының болгаш будуреринің калбак программазын тодараткан, «Кадык камгалалы—80» деп делгелге чогум-ла ол чаа-чаа чедиишкиннер-биле таныштырар. ССРЭ-ге медицина техниказын хөгжүдер талазы-биле канчаар-даа зажок улуг ажылга чүс-чүс бүдүрүлгелер, эртем-шинчилел институттары, конструктор бюролары болгаш организацияларны, чурттуң барык 30 министерстволары болгаш ведомстволары киржип турар. Биргээр чугаалаарга, эмчилерниң болгаш инженерлерниң демниг кадыы ажылдажылгазы чедиишкиннииг хөгжүп турар.

Амгы үеде, чижээлээрге, медицина радио-электрониказы дыка хөгжөөн. Ооң онзагай чүүлү — интегралдыг микросхемаларны микропроцессорларны ажыглап турары.

Чамдык республикаларда кадык камгалалының эргелеп башкарарының автоматчыттынган системалары ажылдап турар. Харылзааның удазыя болгаш радиоканал талазы-биле физиологтуг болгаш медицинаның өске-даа информациязының дамчыдылгазының техниктиг херекселдерин практика кырынга үр үеде хыналарны эрткен. Чижээлээрге, «Волга» болгаш «Связь» дээр аппараттураларга үндезилээш, Саратов болгаш Волгоград областтарда кардиологтуг консультациялары организастаан, ук консультациялар дарыгны ылаптыг дүргеп тодарадырынга болгаш медицина төптеринден ыракта туруп турар аарыг кижилерни эмнээринге дузалап турар. Ол үнелиг дурзулганы бүгү чуртка нептередири чүгүлә.

Эмнелге херээнде лазерлер чүгүлә черни залеп турар. Лазерь аппаратуразының ол ажыг хевирни Совет Эвилелинде будуруп турар. Сөөлгү «Скальпль—2» дээр модельдерниң бирээзи иштики органнарга нарын кезиишкиннер кылыр арганы берип турар.

Иштики чүгүлә организмниң хүлээлгелериң күүседир тургузугларны кылырынче бистиң чуртувуста улуг кичээнгей салдынган. Кылымал арга-биле хан эгилдези чорудар аппараттарның чурттуң — Совет Эвилели болуп турар деп чүвеин сагындырып каайн.

Совет кезер эмчилер кылымал арга-биле хан эгилдези чорудар аппараттарның чамдык модельдерин чогаадып кылып алганнар. Делгелгеден ону база көрүп болуур.

Совет кадык камгалал хереэнин дуржулгазы база перспективалары бистиң чурттан дашкаар билдингир апарган болгаш делегей үжүр-дузалыг болу берген. Өске-даа күрүнелер-биле бо талазыңга ССРЭ-нин кадыг ажыллажылгазы чылдың-на калбарып турар. Ылаңгыя социалистиг чурттар-биле кадыг ажылдажылга үрет үнелдиг болуп келген. Медицина техниказының кылыгларының кол номенклатуразын тургузар талазы-биле чүгүлә сорулгаларны кадыг шинтпирлээринче акы-дуима чурттарның күжениишкиннери угланган.

Кадык камгалал болгаш медицина үлетпүрүнүң талазыбиле бот-боттарыңга ажыктыг харылзааларны болгаш совет база даштыкы специалистерниң үре-түнелдиг кадыг ажылдажылгазын хөгжүдерииге бо болуп эртер делгелге улуг идигни бээр дээрзинге бүзүрелии академик Б. В. Петровский түннелинде илереткен.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА болгаш ПМА: КЫСКА ДЫҢНАДЫГЛАР, ТАЙЫЛБЫРЛАР

Август 26 — Намибий улустуң демисели-биле эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү

„Гереро — бистиң черивис“

«Гереро чөр кымның черил? Гереро чер бистиң черивис!» Бо өөстер дээрге Намибияда чурттап турар эң хөй санныг төрел бөлүк чон гереро улустуң дайынчы гимнизинде киргеи одуруглар-дыр. Африканың мурнуу-барыын талазын эжелеп алган герман колонизаторларга удур демиселче намибий чонну ол ыр көдүрүп үндүрген. Дайынчы ол ыр үндезин чонну ам-даа демиселче кыйгырып турар. Чүге дээрге делегейниң бирги дайыны доозулган үеден бээр бо черге улуг өскерлиишкин, чаартылгалар болбаан. 1920 чылда герман колонизаторларны Мурнуу-Африканың эжелекчилери солаан болгаш Намибияның чонун дарлап эгелээн. 1948 чылда эрге-чагыргага Мурнуу-Африка республиканың национализчи, расисчи бөлүктери келген болгаш түс черниң үндезин чурттакчыларын чурттап турган черинден кыаын үндүргеш, оларны резервация деп адаар тускайжыттынган черлерге чурттадыр чурумну доктаткан. Школа, эмнелге болгаш өске-даа хөйниити черлериңге сөөк-язы ылгаар чорукту чурумчудуп турганскан. Чуртта ыңдыг берге байдалды, тодаргайлаарга кижини кижи дарлаар болгаш кижиниң эргезии кызып-кыяр чорукту өөренип көргеш, КНО-ның Кол ассамблеязы ол чурттуу расистерниң эргелеп бакташаар эргезин 1966 чылда казааи. Ыңдыг болзажок претория ол шинтпирии хүлээп көрбээн, Намибияга эжелекчи ёзу-чурумну күштелдирген.

Намибий улус хосталга болгаш хамаарышпас чорук дээш демиселин бичии-даа соскатпаан. Патриоттар аар-бергее байдалдарда демисежип турар. Расистериң 70 муң кижилиг шерииң НАТО-ның амгы үеде ги чаа боо-чепсээ-биле хандырган. Оон ангыда полисей-жилериңиң аппарады база улуг.

Ак кештиг даштыкы эжелекчилер боттарының эрге-чагыргазын оскунмас дээш янзыбүрү аргаларны ажыглап турза-даа, намибий улус болуучу дүрүм ёзугаар удурткукчуу болуур Мурнуу-барыын Африканың улусчу организациязы партияның удуртулгазы-биле чепсектиг демиселди улам күштелдирип турар. Бо чылдың мартта партизаннар эжелекчилерниң отрядтарынга удур 43 катап халдаашкыны кылгаш, оларга улуг когаралды таварыштырган. Үндезии чоннуң демисели күштелип, тайбыга ынакшылдыг күштер ону деткий бээрге расистер кажар арганы ажыглай берген. 1978 чылда шериг күжү-биле чонну албадап тургаш, «национал ассамблея» дээр чазакты сокгуткан. Эжелекчилериниң эрге-ажыын бодаан кижилерни ол чазакка кипрген, чазак боду даштыкы «ээлери» чокка кандыг-даа айтырыг шинтпирлээр эргези чок байдалда ажылдап турар. Расистер бо чайын база бир «чазакты» тургускан, ол база-ла мурнуундагы чазак ышкаш кандыг-бир айтырыг шинтпирлептер эргези чок чазак болган.

Намибияга реаксылыг эргечагырганы камгалап арттырарынга барыын күрүнелериниң монополиялары улуг сонуургалдыг. КНО-ның кылган санап көрүүшкүнеринден алырга Намибияның национал продукциязының үштүк бир кезиин АКШ, Англия болгаш өске-даа барыын күрүнелер арыг орулга кылдыр боттарынга ажыглап турар. Американың, Англияның, Францияның он ажыг улуг компаниялары чурттуң экономиказының кол адырларын эзеп турар. Ынчангаш ол күрүнелерниң КНО-ның хүлээп алган шинтпирии тооп көрбейн, ол чурттуң чоңуң камхайыра чокка дарлап турарының ужуру-даа ында.

1978 чылдың октябрьда Каттышкан Нациялар Организациязының Айыыл чок чорук Чөвүлели Намибияга хамаарышпас чорукту тывыскаш, КНО-ның хайгаралының адаабиле ол чуртка соңгулдаларны эрттирер дугайында шинтпирии хүлээп алган. КНО-ның шериглерин болгаш администрativtig персоналын ол чуртче киирер дугайында чугааны база кылган. Ол айтырыг бо үүнерге чедир чогумчалыг кылдыр шинтпирлеттинмээн. Преторияның расистери ол айтырыглардың болур-чогууруу-биле шинтпирлеттинерииге болду-кар-ла моондакты ужураштырып турар.

Бо чылдың июнь айның эгезинде Алжирге КНО Чөвүлелиниң онза сессизязы болган. Аңаа Намибия дугайында айтырыгны база катап чугаалашкаш, Мурнуу-Африка республиканың политиказын бүрүү шапкаш, расисчи эрге-чагырганы бүгү талазы-биле кызыгаарлаар, аңаа экономиктиг болгаш политиктиг-даа дузаны көргүспес, ооң-биле кандыг-даа харылзаа тутпас деп шинтпирни хүлээп алган. Социалистиг чурттар болгаш депшилгелиг күрүнелер ол шинтпирни деткип, күүседип эгелээн.

Делегейниң депшилгелиг болгаш тайбыга ынакшылдыг күштери намибий улустуң талазында. Гераро чурт намибий улустуң чуртту болуп артардаа.

М. КНЯЗЬКОВ,
СЭТА-ның корр.

Делегейниң хоорайларында

ВАРШАВА. Улуг Варшаваны комплекстиг шинтээдип алырының планын Польшаның найысылалының чөвүлели бадылаан. 1990 чылга чедир Варшаваны алгыдып, үш улуг чуртталга районнарын тудары планда көрдүнген, оларның эң-не улуу—сонгу талакы район болур. Ол районга чартык миллион кижи чурттаар, оларның хөй нуруузун чурттап турар черииның чанында ажыл-биле хандырар.

Найысылалдың чаа өске районнары— Прушкувский биле Воломинский. Прушкувский районга 250 муң, Воломинскийге—180 муң кижи чурттаар.

СОФИЯ. Болгарияның катап тургустунган үе-чадазының бот-тывыңгыр архитектору болгаш тудугжузу Кольо Фичетонуң ыыл-гарангай ажылдарының бирээзи—Ловеч хоорайда кыры шывыглыг көвүргүнү катап тургузар деп шинтпирлээн. Культура тураскаалдарының институдунуң тускай эртемниглериниң дузазы-биле ол көвүргүнүң деррге хевирии ол-ла ёзугаар катап кылыр. Ук көвүрүг 1925 чылда өрттеген турган.

Алдарлыг болуушкун — Болгар күрүнеиниң 1300 чыл болуур ою-биле холбаштыр институттуң ажылдарының программазында архитектура тураскаалын катап тургузарын немеп кирген.

ДЕЛИ. Найысылал-биле тудушкак хоорайларны көгжүдер болгаш план ёзугаар немей тударынче улуг кичээнгейни Индияның найысылалы—Делиниң эрге-чагыргалары утландырып турар. Найысыладың агаарын хирлендирип турар будуулге черлерии хоорай кыдыынче көжүрер болгаш чурттакчы чоңуң сырый турар чоруунуң айтырыын шинтпирлээрииге тудуш хоорайларның чаа тудуу идигни бээр.

Делиии Азияның эң-не ногаан үнүштүг хоорайларының бирээзи кылдыр сайзырадырып найысылалдың администрацияның чери шинтпирлээн. Хоорай девискээрии арыг-шевер болдурар талазы-биле идепкейлиг кампанияны чорудуп турар, удавас аңаа элээн каш парктар болгаш ботаника садын тургустунган турар.

КАИР. Египеттиң найысылалы Каирниң улуг районнарының бирээзи Аль-Гамалиягa чуртталга бажыңы буступ дүшкен түүнелиниде беш кижи өлген болгаш артканнары аар балыгланган.

Египет найысылалдың янзыбүрү районнарында чуртталга бажыннары буступ дүшкен болгаш хөй кижилер өлген, балыгланган дугайында медээлер неделя санында дыңналып турар. Каирниң «Аль-ахрам» солунуунуң медээзии ёзугаар алырга, найысылалдың бүгү чуртталга фондузунуң 70 хуузу эргижиреп баксыраан болуп турар. Египет эрге-чагыргалар бир эвес дүрген хемчегларии албас болза, чыл бүрүде Каирниң эрги районнарынга 3 муң бажың буступ дүжер.

АДДИС-АБЕБА. Эфиопия найысылалдың хоорай чурттакчыларының бүгү 289 ассоциацияларында хереэжениер болгаш аныяктар организациязының удуртукчу органнарынга сонгулдалар болуп эрткен.

Аныяктарның болгаш хереэжениериниң ишти национал ассоциацияларын тургузар талазы-биле Эфиопияның Шериг административтиг түр төвүлелиниң (ЭШАТЧ-ниң) политиказын Аддис-Абебаның чурттакчыларының бүрүн деткип турарын сонгулда чорукчан үеде сонгукчуларның бедик идепкейлии тодаргай бадыткаан. Боттарының чүткүлдүг күш-ажылы-биле болгаш хөй ниити амыдыралыига идепкейлиг киржигези-биле ёзулуг авторитетти чедип алган төлептиг төлээлекчилерии ооллар болгаш кыстар удуртукчу органнарга сонгаан.

ТОКИО. Либерал-демократтар баштаан япон найысылалдың муниципалитединиң удуртукчулары боттарының ажылчыныарының болгаш албан-хаакчыларының санын кызырарының чаа планын ажылдап кылган. Хоорай бюджединиң акша-хөрөнгизиниң үргүлүг чедишпейн турары-биле холбаштыр найысылалдың эргечагыргалары чоокку ийи чыл дургузунда 3600 кижини ажылдап үндүрер деп турарын Токио хоорайның чагырыкчызы С. Судзуки медеглээн. Токионуң 3 муң албан-хаакчыларын бо чылын безин ажылдап үндүрген болуп турар.

(СЭТА).

ПХО-нуң күүскомунуң медеглели

БЕЙРУТ. (СЭТА). Ливаннын мурнуу чүгүнге Израильдин калбарткан чепсектиг агрессиязы Вашингтоннуң чүүлдүгзүнүүшкүнү-биле чоруттунуп турар болгаш Палестинаның удурланыышкынының база Ливаннын национал-патриоттуг күштерин узуткаарынче угланган. Кэмп-Дэвидтин сүлчээзии болгаш эжелеткен араб девискээрлериниң чурттакчыларынга баак сураган «административтиг автономияны» боттандырарынга орукту ажыдарынче ол агрессия база угланган болуп турар. Ол дугайын Палестинаны хостаар организацияның күүскомунун ында чарлаан медеглелинде айыткан.

Империализм, сионизм болгаш араб реакция чүгле Палестинаның удурланыышкын шимчээшкинин болгаш Ливаннын национал-патриоттуг күштерин авес, харын-даа АБШ-тың, Израильдиң болгаш Чоокку Чөөн чүкте оларның чалчаларының дужаалынга чагыртырындан ойталаан бүгү кижилерни база чок кылыр бодап турарын Ливаннын мурнуу чүгүнде болуушкуннар хереченлеп турар-дыр деп, ол документиде айыткан.

Империализмге болгаш сионизмге удур демиселдии мурнуку одуруунда турар Ливанның улузун база Палестинаның удурланыышкын шимчээшкинин камгалаарынче, оларга дээштир дузалаачыны база деткимчеии көргүзеринче, Вашингтоннуу болгаш Тель-Авибти эжелекчи планнарындан ойталаар кылдыр албадаарынче Ливанга база бүгү Чоокку Чөөн чүкте тайбыны болгаш шөлээн чорукту катап тургузарынче араб чурттарның бүгү улустарын, делегейниң депшилгелиг болгаш демократтыг бүгү күштерии ПХО-нуң күүскому кыйгырган.

УДУРЛАНЫЫШКЫН КҮШТЕЛГЕН

МАНАГУА. (СЭТА). Хосталга болгаш демократия дээш улус массаларның демиселии базар соруига-биле Сальвадорже шериг халдаашкынын Американың Каттышкан Штаттары белеткеп турар деп. Төп Американың ол чурттуңуң революсчу-демократтыг фронтузуңуң удуртулгазының кежигүнү Хосе Родригес медеглээн. АКШ-ка президент сонгулдаларының бүдүүзүнде бодуя «күштүг кандидат» кылдыр көргүзер дээш шаа ындыг төлеп чок базымны кылырын Картер оралдажып турар.

Сальвадорнуң бүгү улузу реакцылыг чагырыкчы хунтага удур демиселди амгы үеде чорудуп турар деп, Хосе Родригес айыткан. Вашингтонниуң чалчаларынга шинтпирлиг согуушкуину таварыштырар дээш Сальвадорнуң патриоттуг организациялары бүгү чоннуң тура-халыышкыныи белеткеп турар деп, ол онзалап демделээн.

* * *

ГАВАНА. (СЭТА). Американың Каттышкан Штаттары Сальвадорга удур чепсектиг агрессияның планын чогаатпышаан, ол агрессияга чамдык күрүнелерни киништирерии оралдажып турар деп, Кубаның телевидениезиниң тайылбырында айыткан. Шак ындыг агрессияны кәлырынга чылдак кылдыр «Кубаның болгаш Никарагуаның Сальвадорда үрегдекчи ажыл-чорудулгазы» дээр хоозун нүүлдээшкиннер Барыын талакы чурттарның парлалгазында хүн бүрү көстүп кээп турар апарган.

Сальвадорда фашистиг хунта даштыкы хөлеэлекчилерии калбаа-биле ажылап эгелээн, чүге дээрге, бодуиун чоиунга удур кем-бурулуг дерзин дайынга киржиридеп Сальвадорнуң солдаттары ойталап турар.

* * *

САН-ХОСЕ. (СЭТА). Реакцылыг чагырыкчы ёзу-чурумга удур демиселди чурттуң патриоттуг күштери улам идепкейжидип турарын Сальвадордан алдынган медээлер хереченлеп турар. Революсчу-демократтыг фронтуның медээзии ёзугаар алырга, тура халыкчылар-биле сөөлгү неделяда тулчуушкуннарга хунтаның шериглери чүс-чүс солдаттарын өлүртүп, балыгларын, хөй санныг техниказын, ооң иштинде чедп вертолёттарын үреткеи.

Эң-не кадыг-дошкун тулчуушкуннар сөөлгү үеде Сан-Сальвадор хоорайның чөөн талакы уында көдээ районнарга болган. Тараачыннарның тура-халыышкыннарын базар дээш ынаар вертолёттарлыг болгаш самолёттарлыг чалаг-шериг бригадазын фашистиг хунта чоруткан. Реакцылыг хунтаның шериглери-биле тулчуушкуннарны бот камгалалының улусчу күштери чорудуп эгелээн, олар шериг кезектериниң 11 атакаларын ойтур шапкан. Информация агентилелдериниң медээзии ёзугаар алырга, тура-халыкчылар чурттакчылыг Пьедрас-Бланкас болгаш Эль-Пилон деп черлерде быжыгланып турупкан.

* * *

МЕХИКО. (СЭТА). Сальвадорда реакцылыг хунта чүгле Американың Каттышкан Штаттарының чазааның деткимчези-биле эрге-чагырганы ыыртымын турар-дыр, чүге дээрге, хунтаны чурттуң иштинде кымдаа деткиидеи турар деп, католиктиг америк организацияларның бирээзиниң толээзи Сандра Прайс медеглээн. Сальвадорга ол чоокта чаа барын чорааи.

Ойтур шавыышкын

НЬЮ-ЙОРК, август 20. (СЭТА). АКШ-тың Коммунистиг партиязының авторитединг кандыг-даа арга-биле өөскүредир дээн орландажыышкынларны АКШ-тың компартиязының чиигине секретары Гас Холл шынгыы бүрүү шапкан.

Америк пролетариатның мурпакчы отрядының ажыл-чорудулгазын кедергей чөөн үзелдиг организацияларның үүгедиглери-биле дөмей кылдыр көөрүн орландашкан буржуаз пропаганданың чимзеннишкиннерии ында парлаан медеглелиниге Г. Холл шынгыы бүрүү шапкан.

Боттарын харын-даа «коммунистиг» деп адап турар эвээш санныг элээн каш бөлүктер чуртта бар боон турар дугайын медеглелде айыткан. Олар дээрге—Коммунистиг партииның 61 чылдар дургузунда ажыл-чорудулгазының үезинде байлакшыдын келгеии ажылчын аңгыыш чазгай чанчылдарының күсели-биле чурттаарын орландашкан политиктиг мангыстар-дыр деп, америк коммунистериниң удуртукчузу онзалап демделээн.

Өнчүк-чөнгээлер болгаш корум-чурум чок чорук— кедергей чөөн үзелдиг организацияларның кол принциви болуп турар деп медеглелде айыткан. Шак ындыг бөлүктерии тургузарын массалыг информациязының органнары тодаргайла деткип, оларның өнчүкчөнгээлиг хөделиишкиннерии пропагандалап турар. Ол чок болза, олар турун шыдавас иинк.

Профээвилелдерии болгаш хөй-ниити организацияларын божанидыр сорулга-биле ол бөлүктериниң чамдыызын истелгении федералдыг бюрозу тургускан дээрзинге чигзиниишкин чок деп, Г. Холл чугаалаан. Оларның чамдыызын полиция ,сан-хөө-биле хандырып турарының бүгү барымдаалары база бар.

Ол бөлүктериин үүлгедиглерии «Коммунистиг партияның кежигүшериниң» ажыл-чорудулгазы кылдыр көргүзериг репортерлар, телевидение тайылбырлакчылары сөөлгү айлар дургузунда орландажып келгеинер. Ол кижилерии «АКШ-тың компартиязының кежигүшериң» кылдыр көргүзериниң кандыг-даа орландажыышкынын Коммунистиг партиязы ажыы-биле шүүлдээии кылдыр сангыл турар бис деп, Гэс Холл медеглээн.

Боливияның эрге-чагыргазы холга алган шериг хунтазы боттарының туружкун быжыглаар дээш каржы-дошкун үүлгедиглерии кылып турар. Хоорайларда комендант шагыи тургускан, массалыг тудуп хоругдаашкынны, олурукчу чорукту кылып турар.

ЧУРУКТА: кара бажың болдурган стадионда шериг таныылы.

СЭТА-ның фотохрониказы.

БУУРАП ТУРАР ПОЛИТИКА

ВАШИНГТОН. (СЭТА-ның корр.). Совет Эвилелиниге тараа салырын кызыгаарлаар дугайынза Картерниң администрациязының ылгай көөр шинтпири Американың Каттышкан Штаттарында ыыгры шүүгүмчүлелге таваржып турар. Сан-хөө талазы-биле улам бергедээн америк фермерлерге ол шинтпир дар согуушкунну таварыштырып турарын чурттуң политиктиг болгаш хөй-ниити ажылдакчылары, көдээ ажыл-агый организацияларының төлөдекчилери ажыы-биле айтып турар.

Кукуруза будурукчуларииниң национал ассоциациязының оралакчы президентизи Рэй Шлауб банкылар, чуртталга тудуунуң хереқтериниң болгаш хоорайлар айтырыгларының талазы-биле сенат комиссиязынга чүве чугаалаан, мынча деп медеглээн: «Администрацияның политиказы аңаа кандыг-даа эки чүвени бербээн болгаш бүрүнү-биле буурап дүшкен».

Администрацияның кылган кызыгаарлаашкыннары америк тараа будурукчуларииниң орулгазын дыка будулаткан болгаш тараа салыгларын кызырган деп. Р. Рауб чугаалаан. Чазактың ол шинтпирин дүрген-не күш чок болдурары эргежок чугула деп ооң организациязы санап турар дээрлин ол онзалап демделээн.

Айова штаттан республиканчы-сенатор Р. Дэвисен комиссиянын ,ол-ла хуралынга чүве чугаалаан. Картерниң чазаан ыыгры шүүгүмчүлел. «Болямча чок болгаш чайгылчак политиканы чазак чорудуп, көдээ ажыл-ишчилерниң эрге-ажыын, хереглелдерии тоон көрбейн турар-дыр» деп медеглээн.

ССРЭ-ге тараа салырын кызыгаарлаарын күш чок болдурар дугайында конгресске киирген хоойлу төлевилелиниң авторларының бирээзи сенатор Дж. Макговерниин медеглээни болза: «Картерниң администрациязы шын эвес угланышкынны шилип алган болгаш ол угланышкын эгезинде-ле буурап дүшкен». Совет Эвилели-биле садыглажылганы кызыгаарлаарын өске чурттар деткивээн, ынчаарга америк тараа будурукчуларииге өжээргээн согуушкунну таварыштырган-дыр деп, сенатор демделээн.

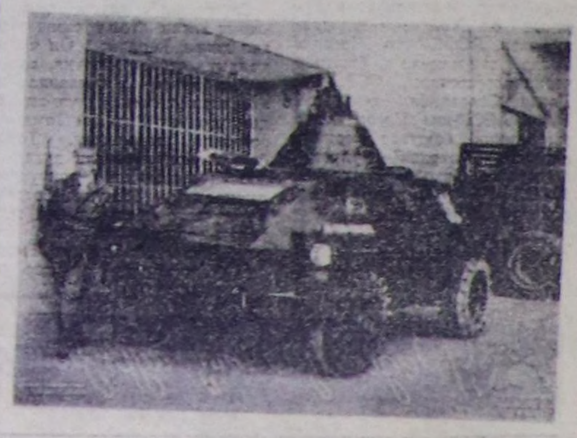

«КҮШ-АЖЫЛДЫҢ ХООЧУНУ» МЕДАЛЬ-БИЛЕ ШАҢНААР ДУГАЙЫНДА

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

Улус ажыл-агыйынга хөй чылдарда үре-түнелдиг, ак сеткилдиг ажылы дээш күш-ажылчы ачы-хавыяазын үнелеп көргенииң демдээ кылдыр ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң өөрүнээзинден «Күш-ажылдың хоочуну» медаль-биле шаңнаары болза:

КЫЗЫЛ ХООРАЙДАН

Николай Михайлович **Аясов**— Тываның «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг геологиязыиичилел экспедициязының ажылчыны.

Афимия Лавреньтевна **Амурова**— Кызылдың үлетпүр бараннарының садының № 5 магазинииниң техниктиг ажылчыны.

Мария Афанасьевна **Борисова**— Столоваялар болгаш рестораннар трезииниң № 7 будүрүлгезиниң кладовщиги.

Тамара Васильевна **Брамук**—Кызылдың аъш-чем бараннар садының № 2 магазииниң кладовщиги.

Вера Сергеевна **Герамисова**—«Востоксибиргыпрозем» институдунуң Тыва филиалында улуг инженер-плановик.

Шамшруй Галеевна **Гуленкова**— Кадык камгалал министерствозунуң автобазазының кадр килдизиниң начальниги.

Григорий Афанасьевич **Ермишкин** — Кызылдың № 6 дузалал школазының башкызы.

Алефтина Александровна **Захарова** — Тываның «Хүндүлелдиң Демдээ» орденниг геология-шинчилел экспедициязының Сатпый бөлүүнүң склад эргелекчизи.

Петр Васильевич **Зенин**— Харылзаайың будүрүлге-техниктиг эргелелиниң харылзаа белдиринде улуг фельдъегерь.

Антонина Прокопьевна **Круговых** — Кызылдың сан килдизиниң кол бухгалтери.

Нина Васильевна **Крылова**— «Тывакоммунэнергонуң» эргелелиниң бухгалтери.

Анна Артемьевна **Кудрина**— Кызылдың аъш-чем садының № 14 магазииниң садыгжызы.

Федор Константинович **Кузнецов**—Кадык камгалал министерствозунуң автобазазының чолаачызы.

Алексей Степанович **Нестеровский** — пенсионер.

Нина Павловна **Пронина**— пенсионер.

Вера Ивановна **Сидорова**— чаагайжыдылга комбикадының мастери.

Валентина Семеновна **Сиротина**— пенсионер.

Тамара Михайловна **Соседкина** — «Тывакоммунэнерго» эргелелиниң дериг-херекселдер сентээр пегииин ажылчыны.

Михаил Доржаевич **Сотпаев**—Сельхозтехниканың Кызылда районнар аразында каттыжышкынының мастери.

Феоктиста Никитичиа **Шкоткина**—Кадык камгалал министерствозунуң автобазазының таныылы.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК РАЙОНДАН

Иван Михайлович **Абагуров** — «Тывэ» совхозтуң ажылчыны.

Ксеиия Васильевна **Горшкова**—Чадаанаиың музыка школузының башкызы.

Андрей Константинович **Ершов**— Чадаана АТБ-зиниң чолаачызы.

Василий Федорович **Изосимов** —Чадаанаиың нефть базазының директору.

Ичин-Хорлуу Эдер-ооловна **Куулар** — «Октябрь 30 чылы» совхозтуң ажылчыны.

Анна Ильиничиа **Лалетина**—Чадаана АТБ-зиниң кондуктору.

Григорий Иванович **Молотилкин** — Чадаана АТБ-зиниң механиги.

Бирлей Майырыкович **Монгуш**— «Тыва» совхозтуң ажылчыны.

Отчур Ак-кысович **Монгуш**— «Тыва» совхозтуң ажылчыны.

Санчы Хүрелдеевич **Ооржак**—Чадаана АТБ-зиниң чолаачызы.

Алдын-оол Дагбаевич **Ховалыг**— «Алдан-Маадыр» совхозтуң ажылчыны.

Василиса Давыдовна **Христенко**— Чадаана АТБ-зиниң ажылчыны.

КАА-ХЕМ РАЙОНДАН

Елена Дмитриевна **Голованова**— Көк-Хаак сес чыл школазының техниктиг ажылчыны.

Лидия Христофоровна **Гончарова**— ведомстводан дашкаар албан черииин контролёру.

Дмитрий Захарович **Долганин** —«Бурунгаар» совхозтуң ажылчыны.

Елена Платоновна **Зуева**— Сарыг-Сеп ортумак школазының башкызы.

Ирина Алкесандровна **Маслова** — «Енисей» совхозтуң ветсанитары.

Мария Михайловна **Михайлова** — район эмнелгезиниң сестразы.

Федосья Тихоновна **Саниикова**— районуң секретарь-машинизи.

Ольга Алексеевна **Шульгина**— курбанк салбырыиың таныылы.

Наталья Дорофеевна **Юркова**—ведомстводан дашкаар албан черииин контролёру.

КЫЗЫЛ РАЙОНДАН

Николай Ажинович **Баазан**— Баян-Кол ортумак школазының ажыл-агый эргелекчиэи.

Архип Иванович **Буралкин**— «Тыва көдээ тудуг» трестиң № 1317 КМК-зының бызаачызы.

Сат Сенденмаевич **Дуваа**— Баян-Кол ортумак школазының кладовщиги.

Опал Агбаан-Шыраповна **Шулуу** —СЭКП райкомунуң библиотекары.

(Уланчылыг).

КҮЖҮВҮС - НАЙЫРАЛДА

Аныяк шүлүкчүлерниң XI

Бүгү-эвилел фестивалы доозулган

БЫЖЫГ ДОҢ

Бүгү-эвилелдик аныяк шүлүкчүлерниң шуулганы Кызылга доостурунуң бүдүүзүнде Политиктиг чырыдышкын бажыңынга шүлүк чогаалының кежээзи болган. Ажаа орус, украин болган белорус, литов, латыш болган азербайджан, туркмен, армян болган грузин, таджик, узбек болган кыргыс, казах дээш янитизибиле 17 дылга партияны, Төрээн чуртту, улустарның найыралын, күш-ажылды, тайбыны болган ыяшкыларды алгаан уран-чечен шүлүктер чаңгыланган.

Түрк аймак дылдарга хамаарышкыр тывалариң үнүн дыңнап олура, оларның амыдыралының, аян-хөөнүүн домейлешкээн кижи эскерип, кижиниң сеткили улам хайның, өөрүп чоргаарланыр чорду. Оорган совет кижилерниң ленячи найыралының чештинмес быжыг доҢун, акы-дүшма литератураларының үнүн, өңүн, соёлдомаанын байын, чаражын магадал-биле таныш билдим. Литов Вальдемарас Кустын, азербайджан Вагиф Джербраил-заденин, таджик Нурмухаммад Нигзинин, казах Отеген Оралбаевтың, бүрят Доржи Юбудаевтың, тыва Александр Даржайның болган өске-даа хөй национал аныяк шүлүкчүлерниң шүлүктеринде бистиң үениң тыныжы, улустарның интернационалчы эпкайыралының, тайбының идеязы сиңиккен.

Кижи төрелгетеңге эң-не эргим чүве—тайбын, ону камгалаары болган быжыглаары, делегейниң амгы нарын байдалында тайбының дайзынарынга удур төлептиг харыны бээри болур. Борта хамаарыштыр кежээниң башкарыкчызы, сураглыг совет чогаалчы Олег Шестинскийниң номчаан шүлүү фестивальдың киржикчилериниң чангыс аай бодалсагыжын илередип, чылыбиле үткүттүрганы таварылга эвес.

Бүгү-эвилелдиң аныяк шүлүкчүлериниң XI фестивалын хаар мурнунда бөлүктер аайы-биле эрттиргеи семинарларның түнелиин оларның удуртукчулары үндүргеи. Бедик негелдеге үндезилеттингеи, чөптүг үнелээшкиниерин, ыжын-кара чок сайгарылгаларның, бодалдар солчуушкуинарының түрнелинде, семинар эвээш эвес салым-чаяанныг аныяк авторларны тып үндүргеи, оларның эң эки чогаалдарын төп солунларга, журналдарга парлаарындан эгелээш, ном-депгерлерин үндүреринге, чамдыктарын Чогаалчылар Эвилелинге хүлээп алырынга, Горький аттыг литература институдунче өөредип чорударынга чедир сүмелерни семинарның удуртукчулары берген.

Аныяк шүлүкчүлерниң чогаалдарында чеҢнишкиниердеи аңгыда, бир мөзүлеш четпестерниң бар болуп турарын семинар чөптүү-биле айыткан. Ылаңгыя уран-чечен очулга айтырыгларче кичээнгейни угландырган. Аңы-дүшма литератураларның бот-боттарын байытчырынга очулга эң чугула чепсек, эң эки чогаалдарны бүгү-эвилел номчукчузунга чедиреринге күрүвенны болгаш делегейниң дылы апарган— орус дылды өөренириниң ужур-дузазын национал авторларга семинарның удуртукчулары сүмелээн. Семинарның удуртукчулары В. Х. Ганиев, С. Ю. Куняев, С. Д. Давыдов, Э. Е. Нижарадзе, В. А. Костров, Н. Г. Дамдинов болган оскелер-даа боттарының дыынакчыларынга үнелиг саналдарны болгаш сүмелерин бергеннер. Беш болүктен тургустуган аныяк шүлүкчүлериниң семинары оларга ажыктыг школа болуп, чогаадыкчы ажылга чаа идегин бээр дээрзин киржикчилер өөрүп четтиришкин-биле хүлээп алгайкар.

Бүгү-эвилелдиң аныяк шүлүкчүлериниң фестивалының түңнел хуралының ажылынга СЭКП обкомунуң секретары Д. К. Ооржак, Тыва АССРниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы К. С. Шойгу киришкен.

С. МОЛДУРГА.
Бүгү-эвилел фестивалының киржикчизи.

ӨӨРҮНЧҮГ

Тывага аныяк шүлүкчүлериниң XI Бүгү-эвилел фестивалы болур дээрге өөрүп турган мен. Найысылал Кызылга кедээде бижикчи өөрүм-биле кады хап хээнимге, бистиң улуг делгем Төрээн чуртувустуң барык бүлүк бүрүзүнден келгилээн аныяк шүлүкчүлер бар болду. Фестивальдың эртиҥ турар хүннеринде оларның чамдыктары-биле таныжып, адрестер солуштум. Ол бистериҥ чогаадыкчы ажылывыска улуг идегинг болур, харылзаавые үспес бис.

Фестивальдың эң ажыктыг, солуҥ кезээ — семинар киҥээлдер болду. Ажаа аныяк шүлүкчүлериҥ чогаалдарын сайгарды. Мен очулга семинарыкга киржип турдум. Оҥу хоочун шүлүкчүлер В. Ганиев, И. Слепнев, А. Парпара, А. Агабаев олар удуртуп турду. Семинар киҥээлдер ажыктыг, ёзулуг ажыл-ёеректи байдалга болуп эртти. Чогаадыкчы ажылымга хамаарыштыр хөйүү билип алдым.

О. ЧАН-ООЛ,
семинарның киржикчизи.
Чөөн-Хемчик район.

КАЗАХ ССР—60 ХАРЛААН

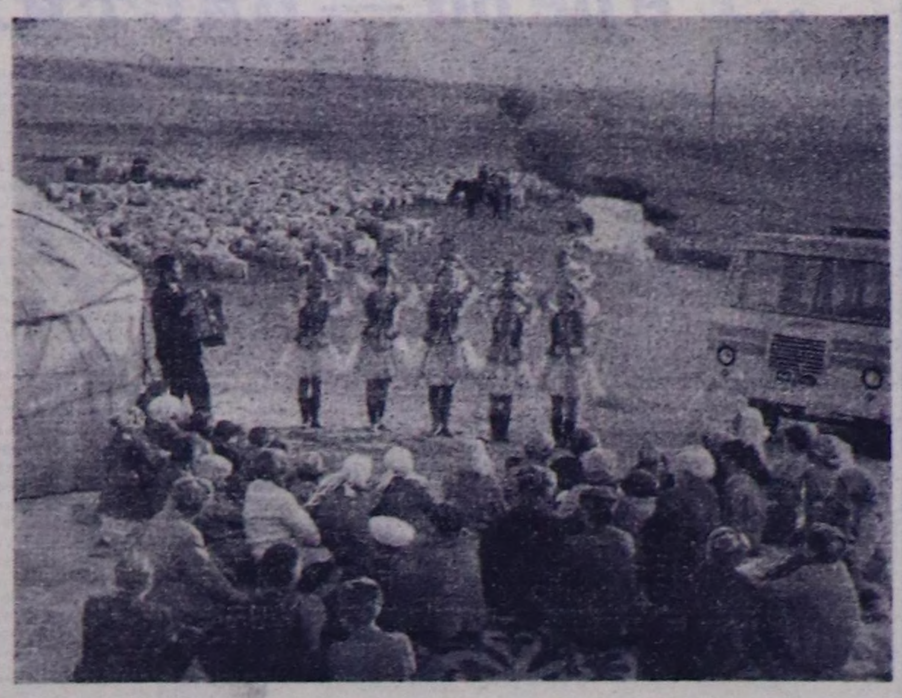

Казах ССР-ниң Талды-Курган облазы. Талды-Курган районнуң Партиянның XXII съездизи аттыг колхозунуң Культура ордузунуң улусчу театрының артистери малчыннарга болгаш механизаторларга солум оюн-концертти үргүлчү бараалгадып турар.

ЧУРУКТА: театрның танцы ансамблиниң бир бөлүүнүң чайлагда малчыннарга концерт коргүзүп турары.

СЭТА-ның фотохрониказы.

ЧУРУКТА: аныяк шүлүкчүлерниң XI бүгү-эвилел фестивалының бөлүк киржикчилери.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозуу.

Өтеген ОРАЛБАЕВ.
(Казахстан)

ТЫВА ЧЕРГЕ МӨГЕЙДИМ

Алма-чимис адазы деп сураа алгаан
Алма-Ата, Ала-Дагдан сунуп келгеш,
Эрте-бурун тыва черге будум базып,
Енисейниҥ эгезинге мөгейдим-даа.
Кайгамчыктыг чараш бойдус — чурумалды
Казах дылга илередип, сөглекседим.
Чүрээмде хан, чалгылар дег, ойнап турда,
Шүлүктевес, ырлавас-даа аргам чогул.
Енисейниҥ чалгыларын дыҥнап тура,
Ээреминге шырай-арным көрүп тура,
Өҥнүктерге чоргааралый улам киткеп,
Өргээвистиҥ делгем, байын магададым.
Калбак-Хөрек оглу Тока төрүттүнген
Каа-Хем эргээ — Мергенни-даа көрүп алдым.
Саяннарда сериин салгын эзининге
Сагыш өөрүп, чүлдү-чүрээм сенгереттим.
Уран сөстүг — чогаалывыс дылы-биле
Улуг чаагай найыралды алгап чорууп.
Чанар дооста: «База катап келир мен!»—деп
Саяннарга, Енисейге аазап тур мен!

* * *

Василий ЧОНГОНОВ.
(Калмык АССР)

Дүнүкталып диҥмирээшкин
чоорту читтиҥ,
Дуга-челээш кузай чартыын
каастаптыҥ.
Чүзүн-баазын бойдустуң
ол ийи ужу
Чүректериҥ доҥнап турар
ышкаш болду.
Ынчалза-даа дуруялар
үшкан дизии
Ынах бистиҥ аравысты
үзе кирди.
Ынчангаштың сеткилим оон
хөлзей берген:
Ырак-чооктан мендиҥ эреп,
дилеп чор мен.
Карангыда дүне безиҥ
сеткил хайның,
Карак шиммейн, чүгле сени
сактыр-дыр мен.
Шала кежээ кызыл хаяа
кыптып турда,
Сагыжымга доктаавас сен,
ол-ла чиктиг.

„Четтирдивис, байырлыг Тыва“

Аныяк шүлүкчүлериниҥ XI Бүгү-эвилел фестивалы Тыва АССР-ге барык неделя дургузунда үргүлчүлээш, бодунуң ажылын чедиишкиниг дооскан. Фестивальдың ажыттынарыныҥ баштайгы хүннеринде ырак-чооктан келгилээн бистиҥ аалчыларывыс Тыванның чамдык районнарынга чоруп, кодээниҥ ажыл-ишчилери-биле ужуражып, оларның ажылхеректери-биле танышып, бот-тарының шүлүктерин, чогаадыкчы планнарын чугаалап бергеннер. Аалчыларны баргап-четкен чер бүрүзү-лё эвилел-эвилдээ-биле уткуп хүлээп ап турган.

Ырак-узак, арга-эзим шыпкан чурумалдыг Тожуга аныяктар-биле кады ат-сураглыг шүлүкчүлер Олег Шестинский (удурукчузу), Станислав Куняев, Николай Дамдинов олар анда бир-ле дугаар барып, ыяшкылер, аҥчылар-биле ужуражып, ол черниҥ хүндүлээчел чонун, чараш, онзагай бойдузун аажок сонуургааннар. Тожуже аян-чоруунуң дугайын ол бөлүктүң киржикжикчизи, РСФСР-ниҥ Чогаалчылар эвилелиниҥ баштаар черинииҥ секретары, ССРЭ-ниҥ Дээди Советиниҥ депутады, Бүрят АССР-ниҥ Чогаалчылар эвилелиниҥ баштаар черинииҥ даргазы, Буряттыҥ улустуң шүлүкчүзү **Николай Гармаевич ДАМДИНОВ** мынчаар чугаалап турар:

— Тыва биле Бурятниҥ аразы чоок, ынчалза-даа Тывага бир-ле дугаар кээп турар кижи-дир мен. Каас-чараш Тожута чогаалчы эш-өөрүмбиле чордум. Оон чоҥу хүндүлээчел, арга-эзим шыпкан тайгаларлыг, ак-көк арыг кылаҥ хөлдерлиг, хемнерлиг кайгамчык чер-дир. Туристерниҥ, ажылчы чоннуң дыштанып ынак чери апарган Азас хөлдуг көрдүм. Аҥаа чеде бергеш, дайыннаҥ кадыг-дошкун чылдарында Тывага чораан сураглыг совет чогаалчы Степан Щипачёвтуң «Енисей» деп шүлүүн сактып турдум.

Ырак Одугениҥ чалымында
Хензиг дамды улуг үнелиг.
Ындыг хемниҥ төрүттүнген
чурту
Кезээн шагда мөҥге
алдарлыг.
Кадыр кашпал Тожуда—
ында-даа,
Халып-шурап диҥмиреп
чыдар...
Когерерген чалым хаяларны
Көшкелеидир баткан Енисей
Орук эриин делгем кылып
алган
Оҥу Тывалап—Улуг-Хем—
дээр.

Сибирьниҥ улуг хемниҥ эгезин алган Тожу черни сеткил ханып көрдүм. Ол чурумалдыг черге партия, совет ажылдарынга аныяндан-на ажылдап келген, күш-ажылдың хоочуну Василий Тамдын-оол-биле таныштым. Тожу болгаш оон чоҥуңуң дугайын хоочун кижиден сонуурган дыннадым. Тожуның болгаш Тыва черге фестивальдың эрткенииҥ дугайында чүве бижип бодалдыг арттым. Тывадың бойдузу-даа, чону-даа солуп, чараш-тыр!..

Тес-Хем районга чораан аныяк калмык шүлүкчү **Василий ЧОНГОНОВ**:

— Ужуражылга эрттиргеи черге чыылган чон бисти өөрүшкү-маннайлыг үткүп ап турду. Бис оларның ажылыҥнын сонуургап, боттарывыстың чогаалдарывысты чугаалап берип чордувус. Бойдус-чурумалды, ылангыя Шуурмах чараш-ла чер чорду. Тывадан ээп чанып тура, мында ээлдек-эвилеп чонда, оон каас-чараш бойдузунда сеткил-чүрээвистиҥ изиг чалыны артып калган деп чугаалап болур бис. Ажыктыг семинардан-даа, Тыва дугайында-даа хөйүү көрүп билип алдывыс. «Четтирдивис, байырлыг, Тыва» деп чоргаарал-биле чугаалаар эргелиг бис.

Барыын-Хемчик, Ак-Довурак хоорайга аалдап чораан Украинадан **Светлана КОРОПЕНКО**, Киргизиядан **Маркабай АМАТОВ**, БАМ-дан аныяк шүлүкчү **Борис РАЙНИС** олар база-ла калмык оҥуу ышкаш өөрүп четтиргеии сеткилдиҥ ханызындан илередип турганнар.

Август 22-де аныяк шүлүкчүлерни түс-түс бөлүктерге чарыпкан, семинар киҥээлдериниҥ эгелээр мурнунда Москвадың сураглыг шүлүкчүзү **Станислав КУНЯЕВ** «Аныяк шүлүкчүлериниҥ чогаалында чамдык өөрүлээлер дугайында» деп илеткелди кылган. Аҥаа аныяк болгаш хоочун чогаадыкчы салгалдарының аразында харылзаазың, чанчылдар болгаш чогаадыкчы ажылдың моон соңгааргы уг-шиниҥиҥ дугайын чугаалаан.

Станислав Куняев ол ышкаш шүлүк чогаалында патриотизм темазының доктаагаш, мынча дээн: «Бодувустуң бачин төрээн черивисти поэзияга алгап-өөрээп ырлап турар бис, ынчалза-даа өндүр чаган Ада-чүртувус чокта, улуг шүлүкчү болуп шыдавас бис дээрзин утпаза эки». Оон аныяктарга чагыг чугаазының кол утказы ыйдыг болган болгаш хөй националдыг литератураның аразында харылзаазының база интернационализм дугайын тодаргай чижектербиле бадыткап тайылбырлаан.

Оҥулга дугайында илеткелди ССРЭ-ниҥ Чогаалчылар эвилелиниҥ баштаар черинииҥ уран-чечен очулга талазы-биле харыысалгалыг секретары **Виль ГАНИЕВ** кылган. Ол А. С. Пушкинниҥ чогаалдарының хөй-кезиниҥ очулдуруп чораан С. Пюрбөөнүн, ол ышкаш Маяковскийниҥ шүлүктериниҥ очулдурукчузу Ю. Кюзегештиҥ дугайын, оларның ол талазы-биле байлак арга-дуржулгазын аныяктарга чугаалаан.

Оҥулдурукчулар семинарын В. Ганиев, И. Слепнев, А. Агабаев, А. Парпара удуртуп турган. Оон киҥээлдериге Калмыкияның, Татарияның, Туркменияның, Белоруссияның, Казахстанның, Узбекистанның, Иркутскиниҥ болгаш Тываның аныяк шүлүкчүлери олурушкан. Аҥаа Тывадан **Александр ДАРЖАЙНЫҢ** база **Куулар ЧЕРЛИК-ООЛДУҢ** шүлүктерин сайгарган. Ол мынча дээн:

— Эжим Даржайның шүлүктерин янитизи-биле эки деп демдеглээн. А мээн кыскакыска шүлүктеримни дээ чогаалының аяны-биле ханы уткалыг биҥиттингилээн деп айыттылар. Чедер, четтестеримни ажыт-чажыт чокка демдегледелер.

Ол ышкаш С. Куняев, П. Макаль, Л. Шевелёвтуң, И. Савиниковтуң семинар киҥээлдери коҥчуг солуп эрткен. Н. Злотников, С. Давыдов, В. Затулывитрин, Э. Нижарадзениҥ семинарыҥа Грузияның, Литваның, Украинаның, Белоруссияның, болгаш бистиҥ аныяк шүлүкчүлерибис олурушкан.

К. ЭКЕР-ООЛ,
«Шынның» корр.

АВГУСТ 26-ДАН 31-ГЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АВГУСТ 26-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — **«Ye».** Информастыг программа. 10.40 — Эртенги сула шимчээшкин. 11.05 — И. Друце — **«Бодунуң дээрбээнче ээп келгеи».** ССР Эвилелиниҥ Күрүжениҥ академиктиг Биче театрының фильмшиниз. 13.35 — Медээлер. 13.40— 16.00 — Чапсар. 16.00 — Медээлер. 16.20 — Социалистиг чурттарның документалдыг фильмнер программазы: **«Лейпциг», «Иван Генералчиниҥ бодалы», «Карлштейн», «Ырларның эгезинде». Моол улустуң уран чүүлү».** 17.20 — **«Аннар өөредикчилер».** Хөй сериялыг уран-чечен телефильм. 1-ги сериязы — **«Дезиишкин»,** 2-ги сериязы — **«Адыг оглунуң ужуралдары»,** 3-кү сериязы — **«Ээп келгеи».**

КЫЗЫЛДАН

18.40 — Телемедээлер. 18.50 — **«Аныяк шүлүкчүлерниҥ XI Бүгү-эвилел фестивалы».** 19.20 — Телемедээлер. 19.35 —Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.45 — **«Кижи болгаш хөөлүг».** 20.15 — **Бөгүн делегейде.** 20.30 — А. Бабаджаниҥ — фортепианога дөрт шин. 20.40 — **Совет кинонуң хүнүге уткуштур.** ССРЭ-ниҥ кинематография талазы-биле Күрүне комитединиҥ даргазы Ф. Т. Ермаштың чугаазы. 20.55 — **«ТТ-ныҥ экранынга ээ баштай».** Уран-чечен фильм **«Ак Бим Кара Кулак».** 1-ги сериязы. 22.30— **«Ye».** Информастыг программа. 23.05 — 01.00 —**«Кинопанорамма».** Төгенгде — **Бөгүн делегейде.**

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.40— **«Телестадион».** 19.10 — РСФСР-ниҥ аддарлыг артизи К. Кадинскаяның күүселдези-биле операдан ариллар. 19.30 — **«Чурук бүрүзүнде — хүн».**

КЫЗЫЛДАН

19.45 — **«Техниктиг информацияның медээзи».** 20.10 — 21.00 —**«Тол болур эрге».** Документалдыг фильм.

АВГУСТУҢ 27-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — **«Ye».** Информастыг программа. 10.40 — Эртенги сула шимчээшкин. 11.05 — **«Ак Бим Кара Кулак».** Уран-чечен фильм. 1-ги сериязы. 12.40 — **«Кино аян-чоруктар клуву».** 13.40 — Медээлер. 13.45—15.55 — Чапсар. 15.55 — Медээлер. 16.10 — **Совет кинонуң хүнүге уткуштур.** Документалдыг фильмнер программазы: **«Совет кинонуң өгезинде», «Совет кинонуң 60 чылы» деп делегеледе.** 17.05— **«Орус чугаа».** 17.35 — **«Дагдыныкчы».**

КЫЗЫЛДАН

18.05 — Телемедээлер. 18.15 — **«Камналга — кижи бүрүзүнүң херээ».** 18.35—**«Хөй-ниити амыдыралының экраны».** 19.05 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

19.20 — **Профессионал-техниктиг өөредилге системазының өөредилге чылынга уткуштур.** Профессионал-техниктиг өөредилге талазы-биле ССРЭ-ниҥ Күрүне комитединиҥ даргазы А. А. Булгаков дамчыдылгага киржир. 19.50— **«Хөглүг аялгалар».** 20.05 —**Бөгүн делегейде.** 20.20 — **«Эртем амыдыралы».** Казах ССР-ниҥ Эртемнер академиязы. Дамчыдылгага Социалистиг Күшажылдың үш дакпыр Маадыры ССРЭ-ниҥ ЭА-зының Президентизи А. П. Александров биле Казах ССР-ниҥ АЭ-зиниҥ Президентизи А. М. Кунаев олар киржирлер. 21.05 —**«ТТ-ныҥ экранынга бир дугаар».** Уран чечен фильм — **«Ак Бим Кара-Кулак»** 2-ги сериязы. 22.30 — **«Ye».** Информастыг программа. 23.05 — **«Кино көрүкчүзүниҥ дептери».** 23.35 — **Бөгүн делегейде.** 23.50—01.20 — Коҥерт.

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.05 — **«Горнистер, харыылаңар!»** 18.35 — И. Бах — Бранденбургтуң № 1, 2, 3 концерттери.

КЫЗЫЛДАН

19.20 — Чарлалдар. 19.25 — **«Башняда одаглар».** Уран-чечен телефильм. 20.35—21.10 — **«Хоорай, кус, аялга».** Фильм-концерт.

АВГУСТ 28-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — **«Ye».** Информастыг программа. 10.40 — Эртенги сула шимчээшкин. 11.05 —**«Ак Бим Кара Кулак».** Уран-чечен фильм. 2-ги сериязы. 12.30 — **«Горнистер, харыылаңар!»** 13.00 — В. Моцарт. **Квартет № 22.** 13.25 —Медээлер. 13.30 —16.00 — Чапсар. 16.00 —Медээлер. 16.15 — Документалдыг фильмнер программазы: **«Брест шивээзиниҥ солдазы мен», «Словарь», «Кыска фильм».** 16.55 — **«Шыдыраа школазы».** 17.25 — **«Аннар өөредикчилер».** Хөй сериялыг Уран-чечен телефильм. 4-кү сериязы —**«Чарыш».** 5-ки сериязы — **«Арыг иштиҥге».** 18.15— **Чаа өөредилге чылынга уткуштур.** ССРЭ-ниҥ чырыдышкын министри М. А. Прокофьевтиҥ беседазы.

КЫЗЫЛДАН

18.45 — Телемедээлер.

МОСКВАДАН

18.55 — Футбоага эш-хуузунуң ужуражылгазы. **Венгрияның шилиндек командазы — ССРЭ-ниҥ шилиндек командазы.** Будапештиден дамчыдылга. Чапсарда — **Бөгүн делегейде.** 20.40 — **Казах ССРниҥ болгаш Казахстанның Коммунистиг партиязының 60 чылынга.** Казах телевидениениҥ программазы: **«Октябрьдан хереледенген край».** Документалдыг телефильм: республиканың уран-чүүл мастерлериниҥ фильм-концерти. 22.30— **«Ye».** Информастыг программа. 23.15—00.45 — ССР Эвилелиниҥ Күрүжениҥ академиктиг Улуг театрының артистериниҥ концерти. Чапсарда— **Бөгүн делегейде.**

ИЙИГИ ПРОГРАММА

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Телемедээлер. 18.25 — **«КАИ экраны».** 18.40 — Чарлалдар.

МОСКВАДАН

18.45 — **«Эртем болгаш техника».** Киножурнал.

КЫЗЫЛДАН

18.55 — **«СЭКП-ниҥ XXVI съездизиҥ төлептиг уткуулунар».** 19.25 — **«Голосеевский аргазы».** Телешин. 20.40—21.25 — Документалдыг фильмнер программазы: **«Мээҥ адым — Таджикистан», «Ясная Поляна».**

АВГУСТ 29-ТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00 — **«Ye».** Информастыг программа. 10.50 — Эртенги сула шимчээшкин. 11.05 **«Бистиҥ аравыста олимпийжилер». «Хөм бөмбүк»** клубтуң шанналы дээш. 12.00 — И. Дунаевскийниҥ ырларынга фантазия. 12.10 —Уругларга фильм. **«Кызыл даштар» заставазында.** Уран-чечен фильм. 13.20— Сураглыг симфониктиг музыканың концерти. 13.55 — Казах ССР-ниҥ болгаш Казахстанның Коммунистиг партиязының 60 чылынга. Информастыг программа. Төгенгде— Казах ССР-ниҥ Күрүжениҥ ырыынын болгаш танцының алдарлыг ансамблиниҥ концерти. 15.30 — Документалдыг фильмнер программазы: **«Яблоколуг хоорай», «Чүткүлче орук».** 16.20 —Медээлер. 16.40 Ф. Шопен —**Үзэрби дөрт аялга.** 17.20 — **«Аннар өөредикчидер».** Хөй сериялыг уран-чечен фильм. 6-ты сериязы — **«Чаа аттракцион».** 7-ги сериязы— **«Шын-дыр, хүнүгеш!».**

КЫЗЫЛДАН

18.15—**«Тыванның неделязы».** Информастыг программа. 18.30 —**«Республиканың чурт-шинчилел музейи 50 харлаан».** Дамчыдылга. 19.00— **«Волошиниҥ дружиназы».** Телефильм. 19.15 —Телемедээлер. 19.30—Чарлалдар.

МОСКВАДАН

19.40—**Дээди болгаш тускай ортумак өөредилге черлеринге өөредилге чылынын эгелээринге холбаштыр.** ССРЭ-ниҥ Дээди болгаш тускай ортумак өөредилге министри В. П. Елютин-биле беседа. 20.15— **Бөгүн делегейде.** 20.30— **«Улустуң аялгалары».** 20.45— **«Коммунист».** Уран-чечен фильм. 22.30—**«Ye».** Информастыг программа. 23.30— 01.20—Уран чүүл мастерлериниҥ концерти. Төгенгде— **Бөгүн делегейде.**

ИЙИГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.15— **Малайзия федерациязының национал байырлалынга.** Документалдыг телефильм: **«Таныш болгаш кайгамчык Малайзия».** 18.40— **«Москва болгаш москвачылар».** 19.10— **«Аныяктарның чогаадылгазы».**

КЫЗЫЛДАН

19.40— **«Николай Симонов».** Телефильм. 20.50—21.15— **«Рано Шарапова ырлап тур».** Фильм-концерт.

АВГУСТ 30-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00— **«Ye».** Информастыг программа. 11.05—Эртенги сула шимчээшкин. 11.25— Пионерлер концерти. 11.55 — **«Силерге, ада-иелер».** 12.25— **«Делегенниҥ улустарының чогаадылгазы».** 12.55— **«Номчуга дээрбээ».** 13.50— **«Москвачы».** 14.55 — **«Объектив».** 15.25 — **«Спортлотонуң» 35-ки тиражы.** 15.40— **Бөгүн делегейде.** 15.55— **«Бистиҥ адрезивис— Совет Эвилели».** Күйөышевтен дамчыдылга. 16.40— Уругларга фильм: **«Черге болгаш дээрге ужуралдар».** Уран-чечен фильм. 17.45— **«Билдингир-даа бол, элдептиг».** 18.45— **Алма-Атага Казах ССР-ниҥ болгаш Казахстанның Коммунистиг партиязының 60 чылынга туралаатказ шериг парады болгаш ажылчы чоннарның чыскаалыы.** Алма-Атадан дамчыдылга. 19.15—Р. Щедрин— **«Хөглүг кожаннар».** Фильм-концерт. 19.40— Политиктиг тайылбырлавчы Ю. А. Летуновтуң беседазы. 20.10—ССРЭниҥ улустуң артизи О. Бардина ырлап тур. 20.35— **«Кижи. Чер. Октаргай».** 21.20— Уран-чечен телефильм. **«Доозулбаан киҥээл».** 1-ги сериязы. 22.30— **«Ye».** Информастыг программа. 23.15—01.40— **«Алма-Ата оң нүктериҥ үткүн тур».** Музыкалыг программа. Төгенгде—Медээлер.

АВГУСТ 31-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

10.00— **«Ye».** Информастыг программа. 10.50— **«Суда шимчээшкинче чыскаалынар!».** 11.15— **«Будильник».** 11.45— **«Совет Эвилелиҥге бараан болуп тур мен!»** 12.45— **«Кадыкшыл».** 13.30—Музыкалыг программа **«Эстрадаҥ ырлар».** 14.00 —**«Көдээ шак».** 15.00— **«Музыкалыг киоск».** 15.30— **«Кызыл болгаш кара».** Хөй сериялыг уран-чечен телефильм. 4-кү сериязы. 16.35— **«Качканар»** деп документалдыг фильм. **«Хооралар болгаш кижилер»** деп болүктен. 17.10— **Бөгүн—Шахтёрнуң хүнү.** ССРЭ-ниҥ хөмүр-даш үлетпүрүүнүң министри. Б. Ф. Братченко дамчыдылгага киржир. 17.25— **«Сылерниҥ чагаалыраар ёзугаар».** Шахтёр хүнүге тураскаатказ музыкалыг программа. 18.10— **«Кино аян-чоруктар клуву».** 19.10— **«Чайга аалдан чораашы».** Мультфильм. 19.30— **«Делегей панорамазы».** 20.15— **«Олимпийжилер чакып келгеннер».** 20.30— РСФСР-ниҥ уран чүүл мастерлериниҥ концерти. 21.20— Уран-чечен телефильм. **«Доозулбаан киҥээл».** 2-ги сериязы. 22.30— **«Ye».** Информастыг программа. 23.05— **«Интервидение»** фестивалы. Эстрадалыг ырларның Сопотка (Польша) конкурси. 00.10—00.50 — **«Олимпиаданың рекордтары».** Төгенгде— Медээлер.

агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга бөгүн республикага бүргеп, алдыр, чамдык черлерге диҥмиреп, биче чаар. Мурнуу-барыын чүк угланыышкынның хаттың дүргени секундада 7—12 метр чедер. Агаарның температуразы барыын талакы районнарга 28—33, еске артканнарынга 22—27 градус чылыг болур. Автооруктарга көстүүрү эки.

Кызылга бүргеп, аялын каан турар агаар болур. Мурнуу барыын чүк угланыышкынның хаттың дүргени секундада 9—14 метр чедер. Агаарның температуразы 31—33 градус чылыг болур.

КИНО

АВГУСТ 26-ДА

«НАЙЫРАЛ»: **«Петровка 38»** 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 21.10. **«ХХ иектиҥ пираттары»** 18.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Сен чүгле ыглавайын көр»** 9.30, 11.00, 13.30, 15.00, **«Стеллага тураскаатказ»** 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

«КАА-ХЕМ»: **«Харпа зоопарк»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

АЖЫЛЧЕ ЧАЛАП ТУР

«Тыва көдээ тудуг» трестиҥ механизация эргелелиинге даразында мергежилдиг ажылчыннары болгаш специалистери хереглеттиниp турар:

кол механик, суургалыг кранныр участогунуң начальниги, суургалыг кранныр электриги болгаш слесарьлары, автокрановщиктер, бульдозерастер, К-700 трактороҥуң трактористери, тудуг механизмнери септеер слесарьлар, автоэлектриктер, инструментальщик-слесарьлар, компрессорлар машинистери, ГАЗ-69 автомашинаның чолаачызы, аштакчылар.

Бистиҥ адрезивис: Кызыл, Сукпак кудумчузу 3. Телефон 2-41-25. Кадрлар киллизи.

Редактор В. С. ШАРАВИЙ.

Редакциянуң адреви: Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75 харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал болгаш совет тургузуг киллистериниҥ 2-37-13, пропаганда киллизиниҥ 2-31-75, культура киллизиниҥ 2-23-54, көдээ ажыл-агый киллизиниҥ 2-21-47, үлегүр киллизиниҥ 2-31-75, чагаа киллизиниҥ 2-41-27 информация киллизиниҥ 2-20-60, корректорларның 2-27-41, бухгалтериниҥ 2-12-45, солуп келбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 17866. Чагыг № 2071.

СОЛУП НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниҥ Министрлер Чөвүлелиниҥ Ном үндүрер дер. полиграфия болгаш ном садыгының талазы-биле эргелелиниҥ типографиязы (Кызыл. Шетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажын № 1)

ТС—01662